Serial Number ↓

Roll No. ______

A
SET/सेट

I-0753

हायर सेकेण्ड्री मुख्य परीक्षा वर्ष - 2024
Higher Secondary Examination (Main) - 2024

संस्कृत

SANSKRIT

Total Questions : 23	Total Printed Pages : 8	Time : 3 Hours	Maximum Marks : 80

निर्देशा :
(i) सर्वे प्रश्नाः अनिवार्याः सन्ति।
(ii) प्रश्नानां सम्मुखे अङ्काः प्रदत्ताः।
(iii) सर्वेषां प्रश्नानाम् उत्तराणि संस्कृतभाषायां देयानि।

1 उचितं विकल्पं चित्वा लिखत : 1×6=6

(क) अव्ययीभाव समासस्य उदाहरणं अस्ति –
(i) धनहीनः (ii) नरसिंह
(iii) प्रत्येकम् (iv) सीतारामौ

(ख) 'नीलोत्पलम्' पदे समासः अस्ति –
(i) तत्पुरुषः (ii) कर्मधारयः
(iii) अव्ययीभावः (iv) बहुव्रीहिः

(ग) 'देवपूजा' पदस्य समासविग्रहः अस्ति –
(i) देवस्य पूजा (ii) देवम् पूजा
(iii) देव्यैः पूजा (iv) देवायाः पूजा

(घ) 'नद्यावेगः' पदे सन्धिः अस्ति –
(i) गुणस्वर संधिः (ii) अयादि स्वरसंधिः
(iii) यणस्वर संधिः (iv) दीर्घस्वर संधिः

(ङ) 'दिगम्बरः' पदस्य सन्धि विच्छेदः अस्ति –
(i) दिग् + अम्बरः (ii) दिगम + बरः
(iii) दिक् + अम्बरः (iv) दिगम् + बरः

(च) 'विसर्गसन्धिः' उदाहरणं अस्ति –
(i) नायकः (ii) जगदीशः
(iii) मध्वरिः (iv) मनोरथः

2 प्रदत्तशब्दैः रिक्तस्थानपूर्तिं कुरुत – 1×6=6

(क) 'प्रभवति' इत्यस्मिन् पदे ………… उपसर्गः अस्ति। (प्र/प्रा)

(ख) 'दुर्लभः' इत्यस्मिन् पदे ………… उपसर्गः अस्ति। (दुस्/दुर्)

(ग) 'निर्' उपसर्गयुक्तः पदः ………… अस्ति। (निर्गच्छति/निस्सरति)

(घ) 'भजिष्यति' पदे ………… धातुः अस्ति। (भज्/भजि)

(ङ) 'यजतु' पदे ………… लकारः अस्ति। (लृट्/लोट्)

(च) 'अशोभे' पदे ………… पुरुषः अस्ति। (प्रथमः/उत्तमः)

3 उचितमेलनं कुरुत – 1×7=7

क	ख
(i) परितः	एकवचनम्
(ii) आनीय	यथा
(iii) पठित्वा	ल्युट
(iv) प्रष्टुम्	अव्ययपदम्
(v) पठामि	तव्यत्
(vi) यथाशक्तिः	क्त्वा
(vii) 'अचिरं ग्रहं गच्छ' वाक्ये अव्यय पदं किम्	ल्यप्
	तुमुन
	अचिरं
	क्तवतु
	शानच
	शतृ

4 एकपदेन उत्तरं लिखत – 1×7=7

(क) 'करी' पदस्य पर्यायपदं किम्?

(ख) 'क्रमेलकः' पदस्य पर्यायपदं किम्?

(ग) 'सत्यम्' पदस्य विलोमपदं लिखत।

(घ) 'आसक्तम्' पदस्य विलोमपदं लिखत।

(ङ) रघुवंशिनः अन्ते केन तनुं त्यजन्ति?

(च) कः तुरीयाश्रमसेवी अस्ति?

(छ) कः वह्नौ प्रवेशं निश्चिवान्?

5 शुद्धवाक्यानां समक्षम् 'आम्' अशुद्धवाक्यानां समक्षं 'न' इति लिखत 1×6=6

(क) 'कठौरैः भाषणैः' इत्यत्र कठौरैः विशेषणपदम् अस्ति।

(ख) 'कपटी सन्यासिन्' इत्यत्र कपटी विशेष्यपदम् अस्ति।

(ग) 'माननीयः दिलीपः' इत्यत्र दिलीपः विशेषणपदम् अस्ति।

(घ) 'ज्योतिःशास्त्रपारंगतः पण्डितः' इत्यत्र पण्डितः विशेष्यपदम् अस्ति।

(ङ) 'स्वाहा' योगे चतुर्थी विभक्ति भवति।

(च) 'अपादानकारके' सप्तमी विभक्ति भवति।

6 कस्याः रक्षार्थं पत्न्याः सहयोगः अनिवार्यः अस्ति? 2

अथवा

आचार्यस्य कीदृशानि कर्माणि सेवितव्यानि?

7 कैकेय्याः भर्ता केन समः आसीत्? 2

अथवा

रामस्य अभिषेकः कथं निवृत्तः?

8 कः प्रियः अपि त्याज्यः? 2

अथवा

कः कम् कठोर भाषणैः तिरस्करोति?

19 रिक्तस्थानपूर्ति कुरुत (कोऽपि त्रयः) 3

(i) यान्यनवद्यानि .... तानि सेवितव्यानि।

(ii) .... सिन्धुलः नाम राजा आसीत्।

(iii) सः .... प्रजा पर्यपालयत्।

(iv) वृद्धावस्थायां तस्य एकः .... अभवत्।

(v) एषा ....।

20 अधोलिखितम् अपठितगद्यांशं पठित्वा चतुर्णां प्रश्ननानाम् उत्तराणि संस्कृते लिखत– 4

उत्साहः उदासीनता, निराशा चेति तिस्रः मनसः अवस्थाः। शिशवः सदा उत्साहशीलाः इति विदितमेव। युवानः अपि प्रायेण उत्साहशीलाः। अनेके वृद्धाः अपि तथैव। वयसः उत्साहस्य च नास्ति सम्बन्धः। उत्साहः मानवस्य सहजः स्वभावः। सः मनसः शरीरस्य च विकासाय भवति। शिशुः उत्साहेन सर्वं ग्रहीतुं, सर्वैः सह खादितुं सर्वैः सह खेलितुं च प्रवर्तते। प्रतिवन्धे कृते रोदिति। उपहासे कृते क्रोधं प्रकटयति किन्तु **निराशो न भवति।**

प्रश्नाः –

(i) शिशुः उपहासे कृते किं करोति?

(ii) मनसः कति अवस्थाः सन्ति?

(iii) के के उत्साहशीलाः भवन्ति?

(iv) कः मानवस्य सहजः स्वभावः?

(v) कः निराशो न भवति?

(vi) कः उत्साहेन सर्वं ग्रहीतुं?

21 स्वस्य प्राचार्यस्य कृते अवकाशार्थं एकं प्रार्थनापत्रं संस्कृत भाषायां लिखत्। 4

अथवा

स्वमित्रं प्रति एकं निमन्त्रणपत्रं संस्कृत भाषायां लिखत।